



Pedagogická
fakulta
Faculty
of Education

Jihočeská univerzita
v Českých Budějovicích
University of South Bohemia
in České Budějovice

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích
Pedagogická fakulta
Katedra matematiky

Bakalářská práce

Finanční gramotnost na druhém stupni základní školy – téma PENÍZE

Vypracoval: Anna Mikšíčková
Vedoucí práce: Mgr. Martin Kazda, Ph.D.
České Budějovice 2024

Prohlášení

Prohlašuji, že svoji bakalářskou práci na téma Finanční gramotnost na druhém stupni základní školy – téma PENÍZE jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatura uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě, elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

V Českých Budějovicích 1.7. 2024

.....

(podpis)

Poděkování

Ráda bych tímto poděkovala svému vedoucímu bakalářské práce panu Mgr. Martinu Kazdovi, Ph.D. za odborné vedení, trpělivost a cenné rady.

Anotace

Bakalářská práce je zaměřena na výuku finanční gramotnosti na základních školách, a to s tematickým zaměřením peníze. Teoretická část práce je věnována základním informacím o penězích: historie a vývoj peněz, forma, hodnota, význam. Teoretická část je zpracovaná s ohledem na věk žáků základní školy. Praktická část obsahuje 5 aktivit, které jsou doprovázeny didaktickými komentáři. Každá z nich se zabývá jinou problematikou nebo tématem: prevence podvodů a krádež identity, úspory a investice, finanční návyky, kurzovní lístek a historie měny na českém území. Jejich plnění pomůže žákům ke správnému finančnímu chování.

Annotation

This bachelor thesis with a focus on teaching financial literacy at lower-secondary schools deals with the main topic of this subject - money. The thesis first contains basic information about money for example its history, form, development and value, so that the reader can get general information. The following are activities with detailed procedures and comments, which are also part of teaching financial literacy. Each of them deals with different issue or topic: a prevention of imposture and steal of identity, savings and investment, financial habits, course and history of Czech currency. Their completion helps pupils to successful financial behaviour.

OBSAH

ÚVOD	7
1 FINANČNÍ GRAMOTNOST A FINANČNÍ VZDĚLÁNÍ	8
1.1 Vymezení pojmu finanční gramotnost a finanční vzdělání	8
1.2 Hlediska ovlivňující finanční gramotnost	11
1.3 Výzkumy finanční gramotnosti	12
1.3.1 Měření finanční gramotnosti Ministerstvem financí	12
1.3.2 Měření PISA	13
1.4 Vývoj vzdělání finanční gramotnosti v ČR	14
2 FINANČNÍ GRAMOTNOST V KURIKULÁRNÍCH DOKUMENTECH	16
2.1 Systém kurikulárních dokumentů	16
2.1.1 Rámcový vzdělávací program a finanční gramotnost	17
2.1.2 Školní vzdělávací program a finanční gramotnost	20
2.2 Zvyšování finanční gramotnosti	21
3 PENÍZE	23
3.1 Vymezení pojmu	23
3.2 Vlastnosti a funkce	23
3.3 Historie	24
3.3.1 Historie peněz v českých zemích	26
3.4 Forma peněz	27
3.4.1 Bankovky a mince	27
3.4.2 Devize	28
3.4.3 Cenné papíry	29
3.5 Formy placení	29
3.5.1 Hotovostní forma	29
3.5.2 Bezhotovostní forma	29
3.6 Rozpočet	31
4 SOUHRN AKTIVIT S FINANČNÍ TÉMATIKOU	32
4.1 Prevence podvodů a krádež identity	32
4.2 Úspory a investice	37
4.3 Finanční návyky	40

4.4 Hon s kurzovním lístkem	45
4.5 Po stopách české měny	49
ZÁVĚR.....	51
Seznam literatury	52
Seznam příloh.....	56
Příloha A - Standardy finanční gramotnosti.....	56

ÚVOD

Tato bakalářské práce se zabývá tématem výuky finanční gramotnosti na druhém stupni základní školy.

V dnešní době, kdy jsou peníze stále více spojovány s každodenním životem, považujeme základní znalosti o financích za nezbytnost. V našem vzdělávacím systému se prvně objevil záznam o výuce finanční gramotnosti v roce 2013 jako očekávaný výstup ve vzdělávacím oboru VÝCHOVA K OBČANSTVÍ – člověk, stát a hospodářství. Následně v roce 2016 se práce s mincemi, či penězi objevuje ve výstupech žáka ve vzdělávací oblasti MATEMATIKA A JEJÍ APLIKACE v nově upraveném RVP (Rámcový vzdělávací program), protože se výuka finanční gramotnosti postupem času prolíná i do ostatních předmětů, je toto téma nadčasové.

Jedním z cílů této bakalářské práce je přiblížení termínu peníze, tyto informace mají posloužit žákům základních škol jako studijní materiál. Jejich obsah pomůže při plnění níže připravených aktivit. Cílem aktivit je mají mladým jedincům přiblížit situace, které je mohou potkat v reálném světě. Jejich plnění má žáky naučit preventivnímu chování s finančními prostředky, plánování financí nebo práce s kurzovním lístkem. V neposlední řadě lze práci použít jako materiál pro učitele do vyučovacích hodin.

V úvodu teoretické části si podrobněji přiblížíme termín finanční gramotnost a finanční vzdělání, dále pak i jejich vývoj v kurikulárních dokumentech. Zmapovány budou i výzkumy, které v této oblasti již proběhly. Následuje kapitola na téma peníze, zkoumáme jejich historii, vývoj, význam a formu v souladu s vymezením výuky finanční gramotnosti a jejich výstupech jednotlivých ročníků v Rámcovém vzdělávacím programu.

Praktická část zohledňuje úroveň znalostí žáků druhého stupně, od 6. po 9. ročník, a obsahuje souhrn vybraných aktivit, které jsou doprovázeny didaktickými komentáři i materiály. Liší se nejen tematikou ale i časovou dotací, metodami, formou a provedením, abychom zajistili různorodost během vyučování.

Teoretická část

1 FINANČNÍ GRAMOTNOST A FINANČNÍ VZDĚLÁNÍ

Práce se zabývá problematikou finanční gramotnosti u žáků staršího školního věku, proto je důležité nejprve vymezit pojem finanční gramotnost jako takovou, dále na aspekty, které ji ovlivňují, výzkumy, které této oblasti v ČR proběhly a v poslední řadě samotný vývoj vzdělání finanční gramotnosti.

1.1 Vymezení pojmu finanční gramotnost a finanční vzdělání

Kášová a Istenčin (2021) uvádí, že hlavním důvodem zvyšování finanční gramotnosti a požadavek na základní finanční vzdělávání je v tom, že žijeme v podmínkách konzumní společnosti, kde probíhá neustále nátlak médií, reklam a módních trendů. Společnost je tak neustále vystavena velkému množství nabídek služeb a zboží. Jelikož je velmi snadné si peníze půjčit u nebankovních ústavů tak v bankovních, dochází stále častěji k tomu, že české (a nejen české) domácnosti se zadlužují. Důsledkem zadlužení vzniká pak řada problémů např. finanční, existenční, pracovní, psychické aj. A právě díky zadlužování domácností se problematika finanční gramotnosti obyvatel České republiky stává stále diskutovanějším tématem. Proto vzdělání v oblasti financí a získání finanční gramotnosti má stěžejní význam v předcházení negativních jevů (Opletalová a Kvintová, 2014).

Metodický portál RVP.CZ definuje finanční gramotnost jako *“soubor znalostí, dovedností a hodnotových postojů občana nezbytných k tomu, aby finančně zabezpečil sebe a svou rodinu v současné společnosti a aktivně vystupoval na trhu finančních produktů a služeb. Finančně gramotný občan se orientuje v problematice peněz a cen a je schopen odpovědně spravovat osobní/rodinný rozpočet, včetně správy finančních aktiv a finančních závazků s ohledem na měnící se životní situace.”* (Metodický portál RVP.CZ, 2024).

Dále se zde uvádí, že definice finanční gramotnosti je strukturovaná a zahrnuje tři složky: gramotnost peněžní, cenovou a rozpočtovou.

*“**Peněžní gramotnost** představují kompetence nezbytné pro správu hotovostních a bezhotovostních peněz a transakcí s nimi a dále správu nástrojů k tomu určených (např. běžný účet, platební nástroje apod.)*

***Cenovou gramotnost** představují kompetence nezbytné pro porozumění cenovým mechanismům a inflaci.*

***Rozpočtovou gramotnost** představují kompetence nezbytné pro správu osobního/rodinného rozpočtu (např. schopnost vést rozpočet, stanovovat finanční cíle a rozhodovat o alokaci finančních zdrojů) a zahrnuje i schopnost zvládat různé životní situace z finančního hlediska. Rozpočtová gramotnost zahrnuje vedle výše popsané obecné složky také dvě složky specializované: správu finančních aktiv (např. vkladů, investic a pojištění) a správu finančních závazků (např. úvěrů nebo leasingu). To předpokládá vobou případech orientaci na trhu různě komplikovaných finančních produktů a služeb, schopnost mezi sebou jednotlivé produkty či služby porovnávat a volit ty nejvhodnější s ohledem na konkrétní životní” (Metodický portál RVP.CZ, 2024a).*

Velký podíl na zvyšování finanční gramotnosti mají praktické zkušenosti, ale především finanční vzdělávání. Národní strategie finančního vzdělávání 2.0 (NSFV) definuje finanční vzdělávání jako *“proces směřující ke zvyšování úrovně finanční gramotnosti. Jeho cílem je posílení osobní odpovědnosti jedince za hospodaření se svými financemi, resp. změna chování směřující k odpovědnějšímu rozhodování v oblasti financí, a tím k zajištění finanční prosperity daného jedince i jeho rodiny.”* (MF ČR, 2019, s. 5).

Je důležité, aby finanční vzdělávání bylo v souladu se standardy finanční gramotnosti, ale zároveň splňovali principy objektivity, nezávislosti, odbornosti a adekvátní pro potřeby cílové skupiny. Mezi hlavní prvky finančního vzdělávání jsou považovány osoby, které finanční vzdělávání poskytují jeho příjemci a v poslední řadě pak vztahy mezi nimi a základními instituty, jehož prostřednictvím je uskutečňováno (MF ČR, 2019).

Ministerstvo financí České republiky (2014) považuje efektivní finanční vzdělávání za jeden z nejdůležitějších klíčových nástrojů dlouhodobé finanční

stability spotřebitelů a domácností pro vhodnou správu rodinných financí. Podotýká však, že ani vysoká úroveň finančních znalostí není zárukou odpovědného finančního chování jednotlivce.

Pojem finanční gramotnost lze definovat jako souhrn znalostí, dovedností a postojů, které jsou nezbytné k dosažení finanční prosperity prostřednictvím odpovědného rozhodování o financích. Neboli jde o schopnost porozumět financím a umět s nimi účelně zacházet tak, aby se člověk nedostával do situace, kdy nemůže plnit své finanční závazky. Hessová a Zelendová (2011, s. 38) vnímají finanční gramotnost jako *“specializovanou součástí širší ekonomické gramotnosti, která navíc zahrnuje např. schopnost zajistit si příjem, zvažovat důsledky osobních rozhodnutí na současný a budoucí příjem, orientaci na trhu pracovních příležitostí, schopnost rozhodovat o výdajích apod.”*

Hesová se Zelendovou (2011) uvádějí, že finanční gramotnost je součástí ekonomické gramotnosti, kterou tvoří znalosti, dovednosti a hodnotové postoje jedince. Ve škole je pojímána jako osvojení finančních a ekonomických dovedností a pojmů. Národní strategie finančního vzdělávání 2.0 (2019) pojí s finanční gramotností další tři. A to gramotnost numerickou, gramotnost informační a gramotnost právní. Hesová se Zelendovou (2011) se domnívají, že rozvoj těchto gramotností vede k vytváření a posilování jak ekonomického, tak právního a politického myšlení občanů.

Dvořáková a Smrčka (2011) píší, že řada dnešních mladých lidí neumí hospodařit s penězi, to vede k začlenění finanční gramotnosti do školních osnov, aby se začaly vzdělávat děti již od školních let. Na vzdělávání v oblasti finanční gramotnosti se podílejí také některé bankovní instituce nebo neziskové organizace, které připravují a nabízejí výchovně-vzdělávací programy. Některé z těchto programů jsou zacíleny i na děti mateřských škol.

Výzkumný ústav pedagogický v Praze (2010) považuje za finančně gramotného občana takového člověka, který se orientuje v problematice peněz, cen a zároveň je schopen obhospodařovat osobní či rodinný rozpočet, a to jak v rámci správy finančních aktivit, tak i finančních závazků.

Z výše uvedených definic a vymezení pojmu finanční gramotnosti a vzdělání je zřejmé, že hlavní tématy, na které je potřeba nejvíce apelovat, jsou právě peníze a rozpočet.

1.2 Hlediska ovlivňující finanční gramotnost

Finanční gramotnost je schopnost jednotlivce rozumět a efektivně používat různé finanční dovednosti, včetně osobního finančního managementu, rozpočtování a investování. Je to klíčová dovednost, která umožňuje lidem dělat informovaná finanční rozhodnutí, minimalizovat finanční rizika a dosáhnout finanční stability a nezávislosti.

Existuje několik klíčových aspektů, které ovlivňují finanční gramotnost jednotlivců. Nováková a Sobotka (2011) dělí aspekty ovlivňující finanční gramotnost na psychologické, sociální a ekonomické. Lokaj (2012) zas rozděluje aspekty do dvou typů-inteligenci, motivaci. Lusardi a Mitchell (2011) řadí mezi nejdůležitější hlediska vzdělání, socioekonomický status, přístup k finančním službám, kulturní a demografické faktory.

Vzdělání hraje zásadní roli ve finanční gramotnosti. Lidé, kteří mají vyšší úroveň vzdělání, mají obvykle lepší pochopení základních finančních pojmů a jsou schopni lépe řídit své finance. Školy a vzdělávací instituce by měly začlenit finanční vzdělávání do svých osnov, aby připravili studenty na reálný svět finančních rozhodnutí. Kvalitní finanční vzdělávání by mělo zahrnovat praktické dovednosti, jako je správa osobního rozpočtu, investice, důchodové plánování a porozumění úvěrovým produktům (Lusardi a Mitchell, 2014)

Socioekonomický status jednotlivce má významný vliv na jeho finanční gramotnost. Lidé z vyšších socioekonomických vrstev mají obvykle lepší přístup k finančním informacím a zdrojům, což zvyšuje jejich finanční gramotnost. Naopak, lidé s nižším příjmem často čelí větším finančním výzvám a mají omezený přístup k finančním zdrojům, což může omezit jejich schopnost spravovat své finance efektivně (Lusardi a Mitchell, 2011).

Přístup k finančním službám, jako jsou bankovní účty, úvěrové produkty a investiční možnosti, je dalším důležitým faktorem ovlivňujícím finanční

gramotnost. Lidé, kteří mají přístup k těmto službám, mají více příležitostí naučit se a využívat finanční nástroje. Finanční instituce mohou přispět k finanční gramotnosti poskytováním vzdělávacích programů a poradenství pro své klienty (Lusardi a Mitchell, 2011).

Kulturní a demografické faktory také hrají roli ve finanční gramotnosti. Kulturní normy a hodnoty mohou ovlivnit, jak jednotlivci přistupují k penězům a finančnímu plánování. Například v některých kulturách může být spoření a investování více ceněno než v jiných. Demografické faktory, jako je věk a pohlaví, také ovlivňují finanční gramotnost. Starší lidé mohou mít více zkušeností s finančním řízením, zatímco mladší generace může mít lepší přístup k informacím díky technologiím a internetu (Lusardi a Mitchell, 2011).

Výše popsaná hlediska, ovlivňují klíčovou roli v tom, jak jednotlivci chápou a řídí své finance. Zlepšení finanční gramotnosti vyžaduje koordinované úsilí ze strany vzdělávacích institucí, vládních politik a finančních institucí, aby bylo zajištěno, že všichni jednotlivci mají přístup k potřebným zdrojům a informacím pro efektivní finanční řízení. Jednou ze vzdělávacích institucí jsou právě základní školy, kde bychom, zejména v roli pedagoga, na daná hlediska měli brát zřetel.

1.3 Výzkumy finanční gramotnosti

V dnešní době je nezbytné být finančně gramotný. Bohužel z řady proběhlých výzkumů vyplývá, že lidé se znalostmi v této oblasti značně zaostávají.

1.3.1 Měření finanční gramotnosti Ministerstvem financí

Na podnět Ministerstva financí ČR proběhl v roce 2010 výzkum společnosti STEM/MARK. Jehož cílem bylo zmapovat finanční gramotnost dospělé populace. Z výzkumu vyplývá, že rozpočet domácností sestavuje 45% dotazovaných, spoří 60% a jen polovina dotazovaných ví, jaký je rozdíl mezi kreditní a debetní kartou, necelých 20% dokáže správně spočítat úročení úvěru a pouze 36% z oslovených si důkladně přečte smlouvu a zeptá se na případné nejasnosti (STEM/MARK, 2010). V roce 2015 proběhlo opětovné měření, které nezaznamenalo žádný velký posun a úroveň se téměř nezměnila (MF ČR, 2019).

Po dalších pěti letech tedy v roce 2020 došlo k dalšímu měření. Závěry jsou následující: *“Téměř polovina české veřejnosti (48 %) vykazuje celkově spíše nebo velmi vysoké finanční znalosti, zbylých 52 % má znalosti spíše nebo velmi nízké. Horší znalosti mají lidé s nižším stupněm vzdělání a mladí lidé do 29 let. Zhruba dvě třetiny populace (69 %) se chovají ekonomicky zodpovědně, celkem 31 % osob vykazuje nízkou ekonomickou zodpovědnost. Nejčastěji jde o mladé lidi, studenty, lidi se základním vzděláním.”* (MF ČR, 2010, s. 16).

Z výzkumu vyplývá, že nezodpovědně se chovají téměř $\frac{2}{3}$ Čechů. Jelikož nedošlo k žádné velké změně mezi lety, kdy výzkumy probíhaly je toto zjištění velmi alarmující (Babiš, Jurošková, 2016).

1.3.2 Měření PISA

Od roku 2000 probíhá každé tři roky na českých školách mezinárodní výzkum PISA (Program for International Student Assessment). Výzkum je zaměřen na zjištění tří gramotností (matematické, čtenářské a přírodovědné) u patnáctiletých žáků. Součástí matematické gramotnosti je finanční gramotnost, ta je v PISE definována *“finanční gramotnost zahrnuje znalost a porozumění finančním konceptům a rizikům, dále dovednosti, motivaci, a sebedůvěru potřebnou pro uplatnění těchto znalostí a porozumění s cílem činit efektivní rozhodnutí v různých situacích souvisejících s financemi, zlepšit finanční situaci jedince či celé společnosti a umožnit zapojení do ekonomického života.”* (OECD, 2012, s 10).

Měření PISA v rámci finanční gramotnosti proběhlo v roce 2012. Žáci během něho prošli kategoriemi peníze a transakce, plánování a hospodaření s financemi, riziko a výnos a finanční prostředky. Výsledek z tohoto testování byl, že čeští žáci jsou v oblasti finanční gramotnosti nadprůměrní a zařadili se mezi sedm nejúspěšnějších zemí (MŠMT ČR, 2014).

Další měření PISA mělo proběhnout v roce 2021, z důvodu celosvětového omezení přítomnosti žáků ve školách, které bylo příčinou onemocnění Covid-19, bylo toto šetření přesunuto na jaro 2022. Opět se v tomto měření žáci České republiky zařadili mezi země s nadprůměrným výsledkem. Statisticky významně

lepších výsledků dosáhli akorát žáci z devíti zemí z celkových 37 (Boudová, Tomášek a Halbová, 2022).

Je důležité pamatovat na to, že finanční gramotnost nejsou jen znalosti ze světa financí, ale i postoje a zodpovědné chování. Finančně gramotný člověk umí zabezpečit sebe a svou rodinu a ví, jak čelit nástrahám finančního trhu (Babiš a Jurošková, 2016). Pokud člověk disponuje vyšší finanční gramotností, lépe se bude orientovat ve světě financí. Je potřeba, aby finanční vzdělávání probíhalo ve školách, je důležité, ale neopomenout, že za finanční gramotnost dětí nesou rodiče sami. Proto je třeba apelovat na vyučování finanční gramotnosti nejen ve školách, tak ale i v domácím prostředí (Lokaj, 2012).

Z výše uvedených měření vyplývá, že je zde určitě prostor pro zlepšení. Nejen kvůli lepší výsledkům, ale především pro zlepšení kvality budoucího života žáků je potřeba už od mladého věku předávat informace pro zvýšení finanční gramotnosti. Peníze jsou součástí každodenního života a měli bychom s nimi umět zodpovědně zacházet.

1.4 Vývoj vzdělání finanční gramotnosti v ČR

V roce 2005 vláda České republiky schválila připravit systém vzdělání pro finanční gramotnost na základních a středních školách. V roce 2006 zahájila pracovní skupina pro finanční vzdělávání svou činnost a v následujícím roce vydalo Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy ve spolupráci s Ministerstvem financí dokument *“Strategie finančního vzdělávání”*, jež si kladlo za cíl vytvořit systém finančního vzdělávání pro zvyšování úrovně finanční gramotnosti. Zde byla definována dvou pilířová struktura finančního vzdělávání. První pilíř představuje budování finanční gramotnosti na základních a středních školách druhý pilíř představuje finanční vzdělání spotřebitelů (MF ČR, 2007).

Povinná výuka finanční gramotnosti vstoupila v platnost na středních školách roku 2009 a na základních školách pak roku 2013. Díky tomu patří Česká republika mezi první země, které mají na školách zavedenou povinnou výuku finanční gramotnosti (MF ČR, 2019).

V roce 2010 vláda schválila “Národní strategii finančního vzdělávání” což se jednalo o aktualizaci dokumentu “Strategie finančního vzdělávání” z roku 2007. Jednalo se o první komplexní a koncepční materiál, který definuje aktéry, principy a dlouhodobé cíle, k nimž má finanční vzdělávání směřovat (Dvořáková, Smrčka, 2012).

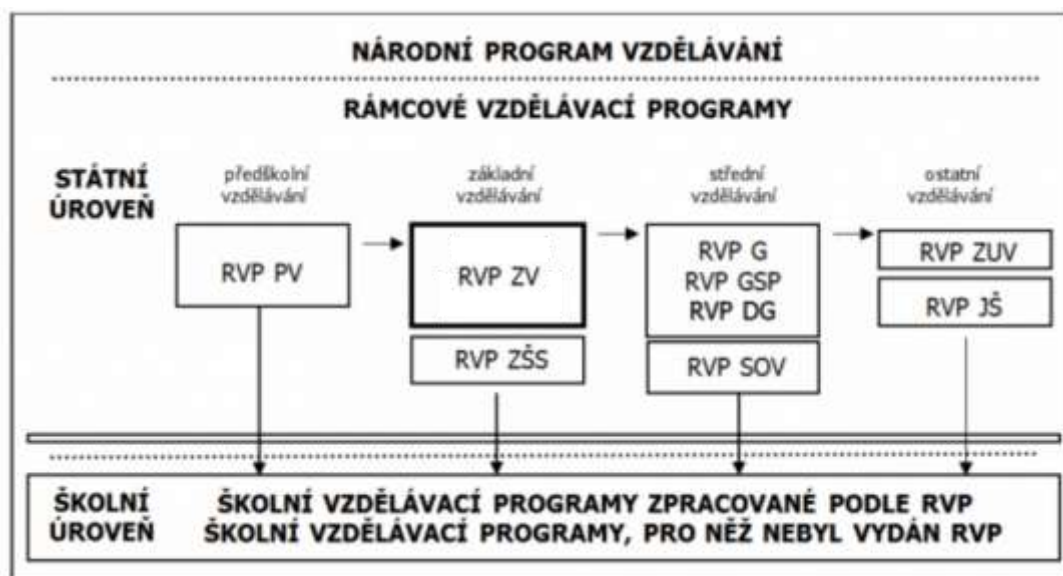
Problematika finančního vzdělávání byla následně zapracována do Bílé knihy (dokument, který popisuje vládní směry v oblasti vzdělávání) (Zormanová, 2014). V roce 2020 byla vládou ČR schválena aktualizovaná verze národní strategie finančního vzdělávání 2.0. Změnou chování k převzetí odpovědnosti za svou finanční prosperitu. Nově z tohoto dokumentu vyplývá, že se finanční vzdělání bude také zaměřovat na ohrožené skupiny dospělých (senioři, nezaměstnaní, lidé v hmotné nouzi). Do dokumentu jsou také zapracovány nové informace, které vyplývají z mezinárodního šetření finanční gramotnosti žáků, z šetření České školní inspekce či z měření finanční úrovně dospělých (MF ČR, 2019).

2 FINANČNÍ GRAMOTNOST V KURIKULÁRNÍCH DOKUMENTECH

Kapitola se věnuje přehledu systému kurikulárních dokumentů, jejich posloupnosti, významu a návaznosti. Dále pak blíže seznamuje se začleněním finanční gramotnosti do rámcově vzdělávacího plánu a do školního vzdělávací plánu. V neposlední řadě poukazuje na některé učebnice, které se finančnímu vzdělání na základních školách věnují.

2.1 Systém kurikulárních dokumentů

Národní program rozvoje v České republice představuje tzv. Bílá kniha a zákon č. 561/2004, o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělání. Ty zavedly princip kurikulární politiky do vzdělávací soustavy. Kurikulární dokumenty jsou tvořeny ze dvou úrovní – státní a školní. Státní úroveň představuje Národní program vzdělávání (NPV), ten formuluje požadavky na vzdělání jako celku. Dále sem spadá Rámcový vzdělávací program (RVP), ten vymezuje závazné rámce vzdělání pro jednotlivé etapy (předškolní, školní a střední vzdělání). Školní úroveň tvoří Školní vzdělávací programy (ŠVP), podle nich je uskutečňováno vzdělání na jednotlivých stupních škol. Každá škola již sama ŠVP vytváří na základě daného RVP (Metodický portál RVP.CZ, 2024b). Na obrázku č. 1 je vidět grafické znázornění systému kurikulárních dokumentů v ČR.



Obr. č. 1: Systém kurikulárních dokumentů v České republice (zdroj: Metodický portál RVP.CZ, 2024c))

2.1.1 Rámcový vzdělávací program a finanční gramotnost

Před vznikem RVP nebyl termín finanční gramotnost ve školství používán, což ale neznamená, že se žáci ve škole s problematikou hospodaření a financí, alespoň okrajově nesetkali. Nejednalo se o komplexní přístup, pouze byla některá dílčí témata, která souvisejí s danou problematikou probírána v rámci předmětů matematika a občanská nauka. Například v matematice to byla kapitola zaměřená na úroky a v občanské nauce zas hospodaření rodiny (MF ČR, 2019).

Jak již bylo popsáno výše zásadním zlomovým rokem byl rok 2007. Kdy vznikl dokument pro finanční vzdělávání s názvem Strategie finančního vzdělávání, jež byl v roce 2010 aktualizován jako Národní strategie finančního vzdělávání. Jeho druhá aktualizace proběhla v roce 2020, kdy vznikl dokument Národní strategie finančního vzdělávání 2.0. Změnou chování k převzetí odpovědnosti za svou finanční prosperitu. Cílem tohoto dokumentu je vytvořit ucelený systém, jak zapojit finanční vzdělání do výuky na základních a středních školách oproti dřívějšímu, kdy témata vztahující se k dané problematice byla do výuky začleněna jen minimálně a bez dalších souvislostí (MF ČR, 2019).

Dokument obsahuje tzv. klíčové kompetence, které představují souhrn vědomostí, dovedností, schopností, hodnot a postojů, které jsou důležité pro osobní rozvoj jedince. Mezi tyto klíčové kompetence patří – kompetence k učení, kompetence k řešení problémů, kompetence komunikativní, kompetence sociální a personální, kompetence občanská a kompetence pracovní. Klíčové kompetence se navzájem prolínají a jsou výsledkem vzdělávání. Ty kompetence, které se vztahují k finanční a ekonomické matematice, tvoří základ finanční gramotnosti, bez ní nemůže jedinec dělat odpovědná rozhodnutí v oblasti financí.

Další součástí RVP jsou průřezová témata, která mají za úkol ovlivňovat hodnotový systém, postoje a jednání žáků. Jsou povinnou součástí vzdělávání a promítají se do všech vzdělávacích oblastí. Průřezová témata ovlivňují a rozvíjejí také klíčové kompetence. Průřezová témata pro RVP ZV jsou Osobnostní a sociální výchova, Výchova demokratického občana, Výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech, Multikulturní výchova, Environmentální výchova a Mediální výchova (MŠMT ČR, 2023).

Přestože, finanční výchova není jedno z průřezových témat. Je možné ji v rámci ŠVP takto chápat a do jeho tvorby ji začlenit, neboť se jedná o velmi aktuální problematiku a může ovlivňovat hodnotový systém, jednání a postoje žáků. V rámci doporučení RVP ZV je doporučováno finanční vzdělání propojit se vzdělávacími obory Matematika a její aplikace, Člověk a jeho svět, Člověk a společnost, Informační a komunikační technologie a Člověk a svět práce. Rozhodnutí zakomponovat oblast finanční gramotnosti do osnov je na každé škole dobrovolné (MŠMT ČR, 2023).

Důležitou součástí finanční gramotnosti pro základní a střední školy je dokument *Standard finanční gramotnosti* (příloha č. A). Dokument obsahuje souhrn učiva, které je pro výuku finanční gramotnosti doporučeno a také jeho očekávané výstupy. Jsou v něm zpracovány čtyři tematické okruhy – Nakupování a placení, Hospodaření domácnosti, Přebytek rozpočtu domácnosti a Schodek rozpočtu domácnosti (MF ČR, 2017).

Tyto okruhy jsou nadále zaváděny do oblastí RVP. Těch je celkem devět – Jazyk a jazyková komunikace, Matematika a její aplikace, Informační a komunikační technologie, Člověk a jeho svět, Člověk a společnost, Člověk a příroda, Umění a kultura, Člověk a zdraví, Člověk a svět práce. Implementace Standardů finanční gramotnosti do RVP ZV proběhla při jeho revizi v roce 2012 a v platnost vstoupil 1. září 2013. Toto opatření znamenalo, že školy jsou povinny problematiku finanční gramotnosti začlenit do svých ŠVP (MŠMT, 2013).

Finanční gramotnost je obsažena v následujících vzdělávacích oblastech RVP ZV viz tabulka č. 1 (MŠMT, 2023).

Tabulka č. 1 Finanční gramotnost v RVP ZV (zdroj: MŠMT, 2023, s 32, 33, 48)

Vzdělávací oblast	Označení	Znění
Matematika a její aplikace	M-3-2-03p	<i>“... uplatňuje matematické znalosti při manipulaci s drobnými mincemi”</i>
	M-5-2-02p	<i>“... uplatňuje matematické znalosti při manipulaci s penězi”</i>
Člověk a jeho svět	ČJS-5-2-03p	<i>“používá peníze v běžných situacích, odhadne a zkontroluje cenu jednoduchého nákupu a vrácené peníze”</i>
		<i>“porovná svá přání a potřeby se svými finančními možnostmi, uvede příklady rizik půjčování peněz”</i>
		<i>“sestaví jednoduchá osobní/rodinný rozpočet, uvede příklady základních příjmů a výdajů”</i>

Vzhledem k dosavadnímu vývoji finanční gramotnosti v kurikulárních dokumentech lze předpokládat, že se obdobná tematika bude objevovat častěji a bude obsáhlejší. A to proto, abychom předcházeli nekvalitnímu způsobu života, aby občané uměli hospodařit se svými financemi, nezadlužovali se a věděli o

svých možnostech, jak s penězi pracovat, ať už jich mají nadbytek nebo nedostatek.

2.1.2 Školní vzdělávací program a finanční gramotnost

Školní vzdělávací programy, které si jednotlivé školy vytvářejí sami, dávají školám možnost profilovat se a tím se odlišit od jiných škol, formulovat vlastní představy o podobě vzdělání ve své škole, odbourat duplicitu v obsahu učiva, lépe mezipředmětově spolupracovat a učit kreativně.

Každé ŠVP musí obsahovat identifikační údaje školy, její charakteristiku, charakteristiku vzdělávacího programu, učební plány neboli vzdělávací obsah, učební osnovy a evaluační systém (hodnocení žáků a autoevaluaci školy) (Kašpárková, 2012).

Z učebních osnov jsou utvářeny tematické plány pro jednotlivé předměty. Jedná se o podrobnější členění učiva pro jednotlivé měsíce a s danou hodinovou dotací (Kašpárková, 2012). Tyto plány dále využívají pedagogové pro přípravu vyučovacích hodin. Náměty na přípravu vyučování spolu s ukázkovými hodinami, které zahrnují finanční gramotnost, existuje celá řada.

Učebnice pro učitele a žáky, které obsahují kapitoly věnující se finanční gramotnosti. Například učebnice od Trejbala (1996) Matematika pro 9. ročník základní školy, vysvětluje žákům základní pojmy jako je finanční investice, druhy cenných papírů (akcie, dluhopisy, burza, inflaci a její vliv na hodnotu úroků, nominální a reálná hodnota úroků, valuty, měna, leasing, směnný kurz). Učebnice Molnára a kol. (2001) Matematika 9 se věnuje tématům peníze a inflace, úrokům, mincím, bankovkám a platebním kartám. Učebnice Rosecké a kol. (2000) Algebra – učebnice pro 9. ročník navíc popisuje výhody spoření na vzdělání, stavební spoření a výhody studentských kont.

Vznikl i materiály pro samotnou výuku finanční gramotnosti. Tyto materiály vznikly v souladu s RVP a spadají do vzdělávacího oboru Výchova k občanství, jedná se o učebnice, které jsou určené pro výuku finanční gramotnosti. Patří mezi ně např. *Finanční a ekonomická gramotnost pro základní školy a*

víceletá gymnázia. Finanční gramotnost. Finanční gramotnost pro druhý stupeň základní školy.

V České republice existuje řada projektů a internetových portálů, které se věnují tématu a rozvíjejí finanční gramotnost na základních a středních školách. Mezi tyto projekty patří např. *Finanční gramotnost do škol, Finanční gramotnost aneb proč se finančně vzdělávat, Digifolie Finanční gramotnost, Finanční vzdělání ČSOB pro školy, Abeceda peněz, Finanční vzdělávání* a projekt *Bankovkovi*. Pro učitele jsou pořádány semináře a vzdělávací program např. *Finančně gramotný a podnikavý učitel, Metody pro rozvoj finanční gramotnosti, Finanční vzdělávání ČSOB pro školy.*

2.2 Zvyšování finanční gramotnosti

Pokud chceme, aby v budoucnu nedocházelo k zadlužování lidí je potřeba zaměřit pozornost a klást důraz na prevenci. Jedna z možností je právě díky prostřednictvím zvýšení finanční gramotnosti v rámci vzdělání na základních a středních školách (Opletalová a Kvintová, 2014).

Opletalová a Kvintová (2014) ve své publikaci uvádí několik způsobů, jak je možné zvýšit finanční gramotnost ve společnosti. Mezi tyto způsoby řadí vzdělání na základních a středních školách; vzdělávací kurzy pro dospělé populaci; poradenská a konzultační činnost finančních institucí a bank; informace poskytované médii; projekty neziskových organizací (např. “Peníze do škol”, “Rozumíme penězům”) a v neposlední řadě publikační a přednášková činnost.

Opletalová a Kvintová (2014) předpokládá, že nejúčinnější z možností je seznámení se s finanční gramotností na školách, protože každý jedinec projde povinnou základní docházkou. Děti, které projdou finančním vzděláváním na škole získají určité povědomí o světě financí. Díky čemuž budou do života lépe vybaveni.

Z výzkumu Vetterové (2022) vyplývá, že větší pozitivní dopad mají u žáků na základní škole na zvyšování finanční gramotnosti tzv. interaktivní metody, kam autorka řadí diskusi, při které žáci přispívají vlastními nápady a

zkušenostmi. Následně pak výuku za použití pracovních listů a poté až běžný výklad, při kterém žáci pouze poslouchají a dělají si poznámky.

3 PENÍZE

Kapitola poskytuje přehled se základními informacemi týkajícími se peněz. Vymezuje pojem peníze, dále jejich funkce a vlastnosti, stručně se zabývá jejich historií se zaměřením na historii měny v českých zemích. V poslední části pak formami, se kterými se běžně setkáváme. Obsah této kapitoly se opírá o kurikulární dokumenty.

3.1 Vymezení pojmu

Pojem peníze lze definovat několika způsoby a nejčastější z nich, který používají jak děti, tak dospělí, bývá výrok, že se jedná o mince a bankovky, který ovšem není zcela dostačující. Vhodnější definice, která zahrnuje i bezhotovostní formu peněz zní, že peníze jsou ekonomickým prostředkem sloužící k směňování zboží i služeb a zároveň k uchování nebo porovnání hodnot.

Friedman (1997) chápe pojem peníze jako cokoliv, co společnost přijímá ke směně, avšak ne ke spotřebě, představují dočasnou kupní sílu. Marx zas chápe peníze jako zboží, které se od ostatních liší tím, že se vyčlenilo pro zprostředkování směny všeho ostatního zboží (Koderová, Sojka a Havel, 2011). Grůň (2009) ve své práci poukazuje, že i peníze jako takové jsou předmětem obchodování, takže neslouží jen jako pomůcka při nákupu či prodeji služeb a statků.

3.2 Vlastnosti a funkce

Základní funkce peněz musíme chápat jako celek se vzájemnou provázaností. Černohorský a Teplý (2011) rozdělují funkci peněz do tří kategorií. Jedná se o prostředek směny (penězi lze zaplatit za zboží a služby), zúčtovací jednotku (vyjadřuje hodnotu zboží, práce, služeb či jakýchkoliv jiných hmotných a nehmotných aktiv) a uchování hodnoty (tj. držení majetku v podobě peněz a uchování tak kupní síly do budoucna). Schopnost peněz fungovat jako zásoba bohatství je také podmíněna stabilitou hodnoty.

Kromě těchto úkolů je na peníze kladena řada požadavků z hlediska jejich vlastností. Sokol (2007) mezi tyto vlastnosti řadí žádoucnost, trvalost, přiručnost, počitatelnost a rozměnitelnost. Ďuriš (2018) píše, že kvalitní peníze se vyznačují šesti vlastnostmi. Mezi tyto vlastnosti řadí *omezenost v množství* (nesmí být volně rozmnožitelné jinak by ztratily svou hodnotu), *dělitelnost* (rozdělení na menší

části bez ztráty hodnoty), *trvanlivost* (odolnost vůči opotřebení nebo jiným nepříznivým okolnostem), *zaměnitelnost neboli tzv. fungibilita* (umožněné zaměnit daný statek s ostatními statky stejného druhu, jelikož mají stejnou cenu), *konkurence* (o jejich vzniku rozhodují účastníci trhu) a *uchovatelnost hodnoty*.

3.3 Historie

Vývoj peněz můžeme chronologicky rozčlenit do 5 období:

- I. Barterový systém
- II. Používání komodit
- III. Vznik mincí a papírových peněz
- IV. Moderních měny
- V. Digitální peníze

S rozvojem lidské společnosti lze současně sledovat i vývoj ekonomického trhu. Na úplném počátku se k obchodování využíval barterový systém neboli směnný obchod, který se objevuje přibližně před jedenácti tisíci lety. Jehož principem byla výměna zboží za zboží či službu. Obě strany si sami mezi sebou vyjednaly podmínky, za kterých byly ochotny koupi provést. Takový styl nakupování sebou nesl nejednu nevýhodu. Obtížné nalezení protějšší strany a určení ceny vedly k zavedení prvních platidel. Přestože se způsob jeví zastaralý, můžeme se s ním setkat i v moderní době, kdy jedna strana nabídne produkty své značky výměnou za jejich propagaci. Dříve než se objevily první peníze, používaly se nejrůznější předměty, které musely splňovat podmínky, aby se předešlo přechozím nedostatkům. Musely být dělitelné, stejnorodé, trvanlivé a mít vyšší kupní sílu. Prvními platidly byly mušle, obilí, dobytek, železo, sůl a nejčastěji drahé kovy, protože se s nimi při obchodování snadno manipulovalo.

Už 3000 př.n.l. byla postavena v Babylonii první banka, která sloužila k úschově komodit. Jelikož uskladnění a dovoz byly časově i finančně náročné, vznikly první písemné záznamy, které můžeme považovat za předchůdce bankovních služeb. Při obchodování s komoditami byla manipulace s nimi nepraktická, protože se musely

suroviny navážit, společnost přišla s řešením: namísto vážit bude snazší kousky počítat.

Jako platidla, která měly nejtrvalejší hodnotu, se ukázaly kovy zejména pak drahé kovy. A tak se začaly razit první mince z vyrýžovaného zlata a stříbra, které se objevily zhruba mezi 7. a 3. stoletím před naším letopočtem. Tehdy byla jejich výroba poměrně snadné a rychlá. Mince se na rozdíl od svých předchůdců odlišovaly svou hmotností i ryzostí, navíc byly opatřeny bezpečnostní značkou, nejčastěji znak rodu nebo panovníka. Nejstarší dochované zmínky sahají až do 7. století př.n.l., kdy se ve městech Malé Asie odlévaly kapky slitiny zlata a stříbra, do kterých se následně vyrazily značky podle hmotnosti s podobiznou panovníka. Na území evropských států se objevily mince z 6. století př.n.l. na řeckém ostrově Aigina. Se vznikem nové Římské říše přišli inovace ve výrobě, lidé začali používat měď, která se ovšem neosvědčila, a tak se zpět vrátili k ražbě stříbrných mincí, která nazývali denarius (denna= deset; poměr mezi původními měděnými a stříbrnými 1:10). Následně se v Římě začaly razit mince aureus, při jejichž ražení se používalo zlato.

Podobně jako u používání komodit byla manipulace s větším množstvím mincí obtížná, a tak lidé začali dávat své obnosy do bank, které jim za určitý poplatek vydávaly potvrzení. Jednalo se o papírový výpis, směnku, která byla označena zlatem a mohla být využita pouze k výměně za zlato. Až postupem času se začali vydávat dva druhy papírových peněz: bankovky a státovky, lišily se od sebe svým emitentem. Bankovky vydávaly banky, státovky si nechával natisknout stát, ale v obou případech docházelo k bankrotům.

První papírové peníze, se kterými bylo možné obchodovat, se poprvé objevily v Číně přibližně v 9. století, když vládl císař Hien-Tsung. Nechával si jich natisknout, kolik potřeboval, aniž by byly kryté. Můžeme říci, že neměly žádnou cenu. Používal je ke koupi široké škály zboží a obchodníci byli nuceni je přijmout, protože jejich odmítnutí se trestalo až smrtí. Bankovky se rychle dostávaly do oběhu a ztrácely na své hodnotě.

Později v Evropě, až v 17. století, začala bankovky vydávat Stockholmská banka kvůli nedostatku kovových mincí. Společnost je neochotně přijímala, měla obavu z případného bankrotu banky, ke kterému velmi často docházelo, zvláště v období

válek a hospodářských krizí. Do 20. století bylo vydávání papírových bankovek spojováno s množstvím drahého kovu, kterým člověk disponoval.

S vývojem technologií šel dopředu i svět ekonomický. Během dvacátého století se začaly rozšiřovat a propojoval sítě platebních karet, jejich kolébkou bylo USA. Nejprve se karty daly používat pouze u společností, které je zákazníkům nabízely. Prvními průkopníky se staly dopravní společnosti, čerpací stanice a následně restaurace, kdy každý podnik zavedl plechové nebo papírové karty, se kterými se dalo platit na pobočkách. První platba přes terminál proběhla v roce 1979. V té době společnost Visa spustila projekt pro vytvoření elektronického platebního systému, který umožňoval podnikům akceptovat karty prostřednictvím terminálů. Od té doby se platby pomocí terminálu staly běžnou součástí obchodních operací po celém světě.

3.3.1 Historie peněz v českých zemích

Na českém území se pro obchodování užíval barterový systém následně i směňování komodit. Staří Slované používali šátky, kapesníky a hlavně plátna. Ke změnám došlo v 1. století př.n.l., kdy Keltové začali razit na našem území první mince, které se nazývaly duhovky.

V období vlády Boleslava I. následně Boleslav II. se na našem území razily denáry, byly z ryzího stříbra a měly na sobě vyobrazeny jednoduché motivy (chrám, jméno panovníka, meč). Přibližně od 11. století se začal zavádět tzv. obnovovací systém, jehož principem bylo stáhnutí mincí z oběhu a ražení nových, které měly menší obsah stříbra a příměsi mědi. Po roce 1000 v době vlády knížete Břetislava, se na území Velké Moravy také platilo hřivnami. Proces obnovy vydržel do počátku 13. století, kdy už většina denárů byla znehodnocena a obsah stříbra klesl pod 10 %. V tu chvíli přišel čas na ražbu mincí nových, brakteátů, též přezdívaných němé mince. Byly raženy z tenkého stříbrného plechu bez jakéhokoliv motivu, měly miskovitý tvar a razidlo dokázalo vyrobit několik brakteátů najednou. Avšak po krátké době se začaly rozpadat a jejich používání se stalo opět nepraktické, bylo potřeba je vážit.

Na začátku 14. století se objevily nové naleziště stříbra okolo Kutné Hory, což přispělo k výrobě a vzniku nových mincí, pražských grošů. Na rozdíl od svých předchůdců byly groše pevnější a tlustší, proto vydržely v oběhu až do roku 1547.

Během této doby docházelo na území k nepokojům, zejména v období husitských válek, a tak se do oběhu dostaly i cizí měny z okolních států. V důsledku nedostatku obživy byly raženy mince s menší hodnotou tzv. peníz, který byl následně zmenšen na haléře. Souběžně s groši platily florény a české zlaté dukáty, které sloužily především k ukládání úspor do zlata.

Na český trůn usedli Habsburkové, kteří usilovali o sjednocení a zavedení jednotné měny, což bylo velice náročné, protože v tu dobu jich v oběhu koloval velký počet. Ferdinand I. v roce 1547 ukončil ražbu pražských grošů a zavedl stříbrný tolar. Další významný krok se stal v roce 1762 za vlády Marie Terezie, která zavedla první bankovky zvané bankocetle. Papírové peníze začaly nahrazovat kovové mince, které neustálými reformami a střídáním měly sníženou svou jakost, snížený obsah drahých kovů. V roce 1750 se začala razit mince zlatý, která byla vytvořena jako pokus o sjednocení mince ve všech habsburských zemích.

Mince, zvané koruny, se začaly razit od roku 1892 v Rakousko-Uhersku, byly rozděleny na 100 dílčích jednotek, haléřů.

V roce 1918 skončila první světová válka, to zapříčinilo rozpad Rakousko-Uhersko a vznik Československé republiky, s tou se zavedla i Československá koruna. Od roku 1993, kdy vznikly dva samostatné státy, Česká republika a Slovenská republika, používáme na našem území koruny, jakou známe dnes.

3.4 Forma peněz

V současné době rozlišujeme peníze do tří hlavních kategorií:

1. Bankovky a mince
2. Devize
3. Cenné papíry

3.4.1 Bankovky a mince

Mince

České mince jsou oficiální platidlo České republiky a mají různé hodnoty a designy, které odrážejí historii, kulturu a symboliku země. Mají různé hodnoty, včetně 1, 2, 5, 10, 20 a 50 korun. Na jedné straně mince obvykle najdeme portrét

významné české historické osobnosti, symbol nebo významnou budovu. Na druhé straně může být různá symbolika, včetně státního znaku nebo národních symbolů. Většinou jsou vyrobeny ze slitin kovů, jakou jsou mosaz, hliník, měď, nikl a ocel.

Původně byly mince většiny hodnot v papírové podobě, nejnovější minci padesáti korunu, bylo nemožné od roku 2011 použít k úhradě. Byla stažena z oběhu z důvodů udržitelnosti, zatímco mince vydrží několik desítek let, papírové bankovky je potřeba měnit každé tři až čtyři roky.

Bankovky

České bankovky jsou legálním platidlem v České republice a musí být přijímány ve všech obchodech, bankách a jiných institucích. Vyskytují se v nominálních hodnotách: 100, 200, 500, 1000, 2000 a 5000. K jejich výrobě se používá papír, jehož základem je bavlna. Jsou chráněny zákonem a mají určité bezpečnostní prvky, aby bylo obtížné je padělat.

Bezpečnostní prvky

- 1) Vodoznak
- 2) Ochranný okénkový proužek
- 3) Ochranná vlákna
- 4) Soutisková značka
- 5) Skrytý obrazec
- 6) Opticky proměnlivá barva
- 7) Iridiscentní pruh
- 8) Mikrotext

3.4.2 Devize

Devize patří mezi bezhotovostní formu peněz uvedenou v cizí měně. Nejčastěji se používají v mezinárodní ekonomice při obchodování, investování nebo cestování mezi zeměmi, které mají odlišnou měnu. Klient provádí

bankovní převody, elektronické platby a jiné finanční nástroje. S devizemi úzce souvisí valuty, jedná se o hotovost v cizí měně (bankovky a mince).

3.4.3 Cenné papíry

Jedná se o finanční nástroj, který funguje jako druh vlastnického nebo dlužního závazku. Lze s nimi obchodovat na finančním trhu. Mohu být vydávány vládou, korporacemi i dalšími institucemi. Mezi základní cenné papíry řadíme akcie, dluhopisy a finanční deriváty.

3.5 Formy placení

3.5.1 Hotovostní forma

Hotovostní forma peněz zahrnuje fyzické peníze, které jsou k dispozici v hotovosti, tj. bankovky a mince. Tyto peníze jsou obvykle používány k provádění transakcí a platbám přímo, bez použití elektronických platebních systémů. Hotovostní platby jsou rychlé a relativně jednoduché, a jsou běžně přijímány v mnoha obchodech a podnicích. Jejich hlavními výhodami jsou rychlost, vlastní kontrola a široká akceptace, zatímco nevýhodami může být riziko ztráty, nepřijetí měny v cizích zemích, náklady na směnu měny nebo přijetí a následné šíření padělků.

V České republice je platný zákon, konkrétně č. 254/2004 Sb., o omezení plateb v hotovosti. Ten zakazuje provádět fyzicky platby vyšší 270 000 korun. Je platný od roku 2004 a hlavním cílem bylo zamezit podvodům a zvýšit bezpečnost nakupujícího a prodávajícího.

3.5.2 Bezhotovostní forma

Bezhotovostní formy placení jsou metody uskutečňování transakcí, které přímo nepožadují fyzickou manipulaci s penězi v hotovosti. Tato placení bývají často založena na elektronických prostředcích a umožňují přenos peněz mezi účty bez nutnosti použití fyzických peněžních prostředků. Dále se do bezhotovostních forem zahrnují papírové dokumenty, kdy také není potřeba zacházet s penězi.

Druhy bezhotovostního placení

1) Platební karta

Nejčastěji se setkáváme s kartou debetní, ta je propojena s běžným účtem, a my můžeme jejím prostřednictvím vybírat hotovost nebo platit přes terminál pouze našimi penězi. Na rozdíl od karty kreditní, se kterou můžeme disponovat s penězi, které nám v tu chvíli nepatří. Transakce provedené kreditní kartou jsou odváděny z peněz banky nebo jiné instituce, které nám zapůjčila. My si však musíme pohlídat den zúčtování, kdy jsme podle smlouvy nuceni zaplatit vše, co nám bylo poskytnuto. Pokud se tak nestane, budou nám přičteny úroky, které bývají velice vysoké. Často se u pořízení platebních karet setkáváme i s elektronickým bankovníctvím, které umožňuje klientovi provádět platby přes internet pomocí telefonu nebo počítače.

2) Příkazy

Platební příkaz je pokyn, který dává klient (osoba nebo firma) své bance, aby provedla platbu na účet jiné osoby nebo firmy. Tento příkaz může být zadán buď písemně, elektronicky (například prostřednictvím internetového bankovníctví) nebo ústně (v některých případech).

Trvalý příkaz – Pravidelné platby dané částky, kdy se automaticky odvádí peníze na zvolený protiúčet. Nejčastěji je nastaven k platbě splátek, nájmu nebo školkovného.

Příkaz k inkasu – Na takovém druhu placení se musí domluvit plátce i příjemce. Jedná se o opakované platby, které mohou být omezeny maximální výši stržené částky nebo frekvencí placení, které si zvolí plátce. Vhodný je k placení školních obědů nebo úhrady u mobilních operátorů.

SIPO – Celým názvem Soustředěné inkaso plateb obyvatelstva je speciální služba od České pošty, kdy si jako plátce můžeme sloučit více pravidelných plateb do jedné. Podmínkou je, že věřitelé, kterým peníze posíláme, mají uzavřenou smlouvu s Českou poštou.

3) Šeky

Šek je jedním z tradičních cenných papírů, který umožňuje jednoduché a bezpečné provedení platby mezi různými stranami, zejména v oblastech, kde nejsou k dispozici moderní elektronické platební metody.

3.6 Rozpočet

S tématem peněz velice úzce souvisí i rozpočet, jedná se o jakýsi plán, který slouží k porovnání finančních příjmů a výdajů. Tento finanční nástroj se nejčastěji používá jako přehled při snižování dluhů nebo naopak při hledání, kam a kolik investovat.

Jeho sestavení je omezené na určitou dobu, proto jsou rozpočty: týdenní, měsíční, čtvrtletní, roční atd. Podobně jako jsou rozlišené podle časových úseků, rozlišujeme druhy rozpočtu i podle toho, kdo ho sestavuje. Poté hovoříme o rozpočtech: osobní, rodinný, firemní, krajský, státní.

Při sestavení rozpočtu porovnáváme příjmy, což jsou peníze, které získáváme s určitou pravidelností například ze zaměstnání, z podnikání, kapesné, státní dávky nebo příspěvky na dítě, na druhé straně jsou výdaje, veškeré finanční prostředky, které jsou utráceny (nájem, služby, potraviny, oblečení, ...).

Po vypsání všeho výše uvedeného, mohou nastat tři situace:

a) Příjmy vyšší než výdaje

V tomto případě vzniká přebytek v rozpočtu a my se můžeme rozhodnout, jak zacházet s přebývajícími penězi, abychom je zhodnotili.

b) Příjmy stejně vysoké jako výdaje

Rozpočet je vyrovnaný, ale vždy je nutné myslet na události, kdy bude potřeba i vyšší finanční rezerva, při ztrátě zaměstnání nebo nečekaný výdaj.

c) Příjmy nižší než výdaje

Taková situace se nazývá schodek rozpočtu a dochází k postupnému zadlužování. Řešením je zvýšení příjmů, což nebývá snadné, nebo snížení výdajů.

Praktická část

4 SOUHRN AKTIVIT S FINANČNÍ TÉMATIKOU

Kapitola obsahuje 5 aktivit s finanční tematikou, které jsou vhodné pro zapojení do hodin matematiky nebo přímo v rámci předmětu finančním, jejich časová náročnost je maximálně jedna vyučovací hodina. Aktivita jsou vhodné pro žáky 2. stupně a obsahují metodické pokyny, jak je realizovat.

Hlavním cílem těchto aktivit je především správné finanční chování, které povede k finančnímu blahobytu. Jejich plnění má žáky připravit na situace, ve kterých se mohou ocitnout, nebo kterým mohou předejít.

4.1 Prevence podvodů a krádež identity

Anotace: Každoročně policie řeší stovky případů, kdy byli lidem ukradeny informace o platebních kartách a následně účty zneužity k neoprávněným transakcím. Je důležité, pokud se o krádeži platební karty dozvíte, vědět jak se správně v takové situaci zachovat.

Klíčové otázky:

- Jak mohu chránit svoji finanční identitu při použití debetní nebo kreditní karty?
- Jaké chování mě vystavuje riziku krádeže identity?
- Jaká je prevence krádeže identity?

Cíl: Pochopit, proč je důležité chránit informace o svých platebních kartách.

Věk: 2. stupeň ZŠ

Pomůcky: dva plakáty s nápisy UDĚLAL/A BYCH STEJNĚ a UDĚLAL/A BYCH JINAK, výukový materiál – situace

Čas: 30 minut

Počet žáků: 20

Metody: diskusní, heuristické

Forma: individuální

Popis aktivity:

- Na každý konec třídy učitel pověsí plakát s nápisem “UDĚLAL/A BYCH STEJNĚ” a “UDĚLAL/A BYCH JINAK”.
- Požádejte žáky, aby se podělili o to, zda oni nebo někdo z jejich okolí, koho znají, někdy obdržel nevyžádaný telefonát, e-mail či textovou zprávu
- Zeptejte se, zda by se chtěli podělili o zprávu konkrétněji.
- Seznamte žáky s následujícími klíčovými pojmy:

Klíčové pojmy:

- *Kreditní karta* – je jistou formou úvěru, který Vám banka poskytuje. Jejím používáním si půjčujete finance od banky, které později musíte splatit. Můžete ji kdykoliv a opakovaně použít a kdykoliv splatit. Pokud vypůjčenou částku zaplatíte před koncem bezúročného období, neplatíte žádný úrok. S kreditní kartou můžete platit doma i v zahraničí, v obchodech, na internetu a také vybírat peníze z bankomatu nebo poslat peníze převodem.
 - *Debetní karta* – používáte k nákupu v obchodech, platíte pouze vlastními penězi, které máte na svém osobním účtu v bance.
 - *Podvod* – jedná se čin, kterého se dopustí jedinec, který zneužije cizí nevědomosti či důvěřivosti k vlastnímu neoprávněnému prospěchu či obohacení např. se snaží z Vás vylákat vaše peníze.
 - *Neoprávněné použití* – transakce Vaší debetní nebo kreditní karty, které jste ale neprovedli nebo neschválili (např. výběr, převod, nákup, poplatky) a nezískali jste žádnou výhodu.
-
- Žáci si stoupnou doprostřed místnosti a učitel jim ukáže karty s názvy udělal/a bych stejně a udělal/a bych jinak.
 - Poté učitel přečte první situaci.
 - Následně požádá žáky, aby se rozhodli, zda souhlasí či nesouhlasí s danou situací a přešli k příslušnému nadpisu.
 - Je důležité povzbudit žáky, ať myslí samostatně a nejen “následují dav” během aktivity.

- Poté co se žáci rozhodli a postavili na jednu nebo druhou stranu je potřeba sdílet odpověď a vysvětlení.
- Učitel zapojí žáky do krátké diskuse o scénáři a důsledcích provedené ve scénáři.
- Až bude diskuse u konce poproste žáky ať se navrátí zpět doprostřed místnosti.
- Toto se opakuje do doby, než dojde k přečtení všech scénářů.
- Na konci aktivity učitel požádá žáky o sdílení zkušeností, postřehů, zajímavých faktů, které se během aktivity naučili. Tyto odpovědi zaznamenejte na tabuli. (Odpovědi žáků se mohou lišit, je důležité, aby žáci měli rozumné zdůvodnění svých odpovědí).

Výukový materiál: SITUACE

Situace 1:

Osobní identifikační číslo (PIN) vaší karty je 1234, protože je snadno zapamatovatelné a Vy přemýšlíte o změně tohoto PINu na něco, co je méně běžné a hůře ukraditelné.

Řešení situace 1:

Změňte PIN, při nastavování PIN je doporučováno vyhnout se zřejmým číslům jako je datum vašeho narození, číslo domu, bytu, PSČ, rok ukončení školy nebo cokoliv co souvisí s vaší emailovou adresou nebo vašimi sociálními sítěmi.

Situace 2:

Tvůj kamarád tě požádá a půjčení karty, aby si z bankomatu mohl vybrat drobnou hotovost.

Řešení situace 2:

Ne – ať je to sebelepší kamarád nevěř mu, mohl by vybrat všechny tvé peníze. Není dobrý nápad sdílet svůj PIN s jinými lidmi.

Situace 3:

Přijmete hovor od někoho, kdo tvrdí, že je pracovníkem vaší banky a říká, že si potřebuje ověřit informace o vašem bankovním účtu. K tomuto ověření požaduje vaše čísla na kartě.

Řešení situace 3:

Ne – zaměstnanec banky nikdy nezavolá zákazníkovi, aby se ptal na tyto podrobnosti. Nikdy neposkytujete tento typ informací nikomu po telefonu, pokud jste hovor neiniciovali vy a nevolali přímo do banky. Je velmi pravděpodobné, že volající chce vaše informace pro účely podvodu.

Situace 4:

Zjistil jsi, že jsi ztratil svou kartu, ale jelikož máš dnes ještě práci do školy a jdeš na kroužek, plánuješ do banky zavolat později, někdy během týdne a vyřešit to.

Řešení situace 4:

Nedělej to – pokud odložíš zavolání do své banky, abys je upozornil na ztrátu karty, můžeš na to zapomenout. Mezitím ji někdo jiný může používat. Okamžitě to nahlas, abys nenesl odpovědnost za jakékoliv neoprávněné použití karty. A nemusel později banku kontaktovat o neoprávněných transakcích, které někdo provádí tvou kartou.

Situace 5:

Používáte školní počítač a objednáváte si online oblečení, které ihned zaplatíš kartou. Webový prohlížeč se tě zeptá “Chcete uložit informace o účtu a vaší kartě?”. Kliknete na “ANO”, jelikož později plánujete zadat další objednávku.

Řešení situace 5:

Ne – pokud zapomenete vymazat historii prohlížeče na počítači, který používáte, někdo jiný by mohl použít číslo vaší karty k zadání nové objednávky. Nikdy není bezpečné ukládat osobní údaje na veřejných počítačích.

Situace 6:

Vaše starší sestra jede s kamarády na víkendovou dovolenou, zeptá se vás jestli ji půjčíte kartu. I když jste slyšeli, že turisté v dané destinaci bývají často cílem krádeží, důvěřujete své sestře, že vaši kartu uchová v bezpečí. Rozhodnete se jí kartu půjčit.

Řešení situace 6:

Nikdy není dobrý nápad půjčovat, dokonce ani důvěryhodnému členu rodiny, svoji kartu. Při cestování se turistům doporučuje, aby dbali zvýšené opatrnosti na svoje doklady a karty.

Situace 7:

Zkontrolujete svůj výpis účtu a uvidíte podvodnou platbu spojenou s vaší kartou. Ihned zavoláte své bance, abyste problém vyřešili.

Řešení situace 7:

Správně. Ihned nahlase podezřelou aktivitu na svém bankovním účtu. Můžete si na mobilu v aplikaci aktivovat zasílání oznámení o proběhlých transakcích. Tak máte ihned přehled, pokud některá transakce se zdá být odlišná nebo jste ji vy neprovedli. Můžete ihned kontaktovat svou banku a na podezřelou transakci upozornit.

Situace 8:

Přijmete hovor od charitativní organizace, která vybírá peníze. Přestože charitu neznáte, máte pocit, že se jedná o něco užitečného a chcete jim dát peníze. Tak jim dáte informace o své kartě, abyste mohli přispět.

Řešení situace 8:

Ne. Zkuste toto: Požádejte osobu na telefonu o podrobné informace o charitativní organizace (jméno, adresa, telefon...), abyste si o charitě mohli nejprve udělat průzkum. Můžete hledat název organizace spojený se slovem podvod. Pokud najdete charitativní organizaci s daným názvem, zavolejte jim a zjistěte si, zda povolili tuto možnost příspěvku. Pokud zjistíte, že charita je legální a rozhodnete se jí darovat finanční obnos, najdete na jejich webových stránkách, jak bezpečně peníze darovat.

4.2 Úspory a investice

Anotace: Žáci se seznámí s rozdíly mezi krátkodobými a dlouhodobými cíli spoření. Naučí se plánovat své výdaje, které budou v souladu s jejich osobními cíli.

Klíčové otázky:

- Jaký je rozdíl mezi krátkodobými a dlouhodobými cíli spoření?
- Proč je důležité vytvářet osobní rozpočet, nebo rozpočet domácnosti pro vytyčené krátkodobé a dlouhodobé cíle?

Cíl: Pochopit rozdíl mezi krátkodobými a dlouhodobými cíli. Plánovat svá rozhodnutí o úsporách a výdajích, které jsou v souladu s osobními cíli.

Věk: 2. stupeň ZŠ

Pomůcky: Výukový materiál – Identifikace dlouhodobých a krátkodobých cílů, papír, obálka, propiska

Čas: 30–45 minut

Počet žáků: 30

Metody: diskuse

Forma: kooperativní učení, skupinová práce, individuální práce

Klíčové pojmy:

- *Rozpočet* – Jedná se o plán, který nastiňuje, jaké peníze očekáváte vydělat nebo dostat např. v rámci kapesného a jak je ušetříte nebo utratíte (vaše výdaje) za dané časové období. Někdy také bývá nazýván jako plán výdajů.
- *Dlouhodobé cíle* – Cíle, jejichž dosažení může trvat déle než pět let.
- *Krátkodobé cíle* – Cíle, jejichž dosažení trvá krátkou dobu nebo až pět let.

Popis aktivity:

- Před začátkem aktivity je dobré žáky uvést do problematiky, zeptat se jich, zdali ví, co znamená pojmy spoření, úspory, investice, rozpočet, dlouhodobé a krátkodobé cíle. Jedná se o tzv. klíčové pojmy pro danou aktivitu a je potřeba se na konci diskusi ujistit, že žáci daným pojmům rozumí.
- Následně učitel u žáků vzbudí zájem o téma. To v žácích můžeme vzbudit pomocí diskuse na následující otázky.
 - Co si přeješ pro sebe v blízké budoucnosti?
 - Co si přejete v příštích pěti, deseti letech? Krátkodobé cíle mohou být brány jako např. víkendový výlet nebo nákup nové videohry. Oproti tomu nákup auta, zaplacení soukromé školy či koupě domu, často trvá měsíce nebo roky. Někteří lidé odkládají spoření na malé nebo velké nákupy. Neplánovat nebo nijak neřešit na tyto věci, ale neznamená, že se nestanou. A právě stanovení krátkodobých a dlouhodobých cílů může usnadnit spoření na ně.
 - Spoří si někteří? Jak?
- Učitel žákům vysvětlí, že jim bude číst příklady finančních cílů domácnosti.
- Pokud si žáci myslí, že se jedná o krátkodobý cíl stoupnou si v lavici.
- Pokud si žáci myslí, že se jedná o dlouhodobý cíl zůstanou sedět na židli.
- Je důležité, aby po každém příkladu poskytl učitel žákům správnou odpověď.
- U každého příkladu by měla proběhnout diskuse proč představuje daný cíl.
- Toto se opakuje, dokud se nepřečtou všechny příklady.
- Na konci aktivity učitel požádá žáky o podělení zkušeností, postřehů, zajímavých faktů, které se během aktivity naučili. Tyto odpovědi zaznamenejte na tabuli. (Odpovědi žáků se mohou lišit, je důležité, aby žáci měli rozumné zdůvodnění svých odpovědí, nemusí existovat pouze jedna správná odpověď).
- Poté rozdejte žákům list papíru, ten si žáci přehnou, na jednu půlku napíšou nadpis krátkodobé cíle na druhou dlouhodobé cíle. Následně mají

čas se zamyslet nad svými příjmy a stanovit si, jak krátkodobé, tak dlouhodobé cíle v rámci svých investic. Pokud chtějí mohou se se třídou o ně podělit, ale není to nutné.

- Učitel může žákům navrhnout ať si list schovají a za nějakou dobu se na něj opět podívají. Sami si pak mohou zhodnotit, zda dosáhli svých cílů. Nebo pokud krátkodobé cíle, které si žáci stanovili mohou být splněny do konce školního roku, je možné vložit cíle do obálky, zalepit ji a nadepsat svým jménem. Na konci roku při jedné z posledních hodin učitel obálky přinese a žáci pak mohou hodnotit, zda úspěšně realizovali své krátkodobé cíle či nikoliv. Proč se tak stalo, zdali byli na cestě nějaké překážky atd.

Výukový materiál: IDENTIFIKACE DLOUHODOBÝCH A KRÁTKODOBÝCH CÍLŮ

Cíle	Realizace
Nákup auta	dlouhodobý = sednout
Nákup nové videohry nebo příslušenství	krátkodobý = stoupnout
Nákup nového telefonu	dlouhodobý nebo krátkodobý (záleží na telefonu)
Nákup kola	dlouhodobý nebo krátkodobý (záleží na kolu)
Školní lyžařský kurz	krátkodobý = stoupnout
Koupě domu	dlouhodobý = sednout
Nákup nového oblečení	krátkodobý = stoupnout
Placení školního výletu	krátkodobý = stoupnout
Návštěva kina	krátkodobý = stoupnout
Návštěva restaurace	krátkodobý = stoupnout
Dovolená	dlouhodobý nebo krátkodobý (záleží na dovolené)
Platba za školní fotografie	krátkodobý = stoupnout
Nákup nového počítače	dlouhodobý nebo krátkodobý

4.3 Finanční návyky

Anotace: Žáci během aktivity identifikují řadu kritérií, která se nejčastěji používají k rozhodování o útratě financí a pochopí jakou roli hrají výdaje v běžném životě člověka.

Klíčové otázky:

- Jaká kritéria lidé používají, když se rozhodují o výdajích?
- Jak se můj proces finančního rozhodování liší od ostatních?

Cíl: Prozkoumat kritéria pro rozhodování o výdajích. Pochopit roli výdajů v běžném životě.

Věk: 2. stupeň ZŠ

Pomůcky: výukový materiál – scénáře výdajů, štítky s názvy souhlasím a nesouhlasím (pro každého žáka)

Čas: 20–30 minut

Počet žáků: 30

Metody: diskuse, dramatizace, metoda sněžné koule

Forma: skupinová práce

Klíčové pojmy:

- *Rozpočet* – Jedná se o plán, který nastiňuje, jaké peníze očekáváte vydělat nebo dostat např. v rámci kapesného a jak je ušetříte nebo utratíte (vaše výdaje) za dané časové období. Někdy také bývá nazýván jako plán výdajů.
- *Potřeby* – Potřeby jsou základní věci, které lidé musí mít, aby přežili (jako je jídlo, oblečení a přístřeší). Dále pak zdroje, které potřebují k práci (např. spolehlivá doprava, pracovní nástroje) a do potřeb se řadí i zdroje, které jim pomáhají vydělávat a chránit peníze a majetek, aby mohlo dojít k upokojení budoucích potřeb (jako jsou nouzové úspory, pojištění).
- *Přání* – další věci, které by bylo hezké mít, ale nejsou nutné k životu, příjmu nebo ochraně toho co máte.

Popis aktivity:

- Učitel požádá žáky, aby se podělili o příklady rozhodnutí o výdajích, které oni nebo někdo koho znají, v poslední době učinil. Příklady mohou například zahrnovat rozhodnutí jakou značku potravin koupil nebo kolik utratil za něco, co chtěl.
- Poté uvede žáky do problematiky a seznámí je s klíčovými pojmy. Lidé čelí každý den řadě rozhodnutí o penězích. Pochopení rozdílů mezi potřebami a přáními pomůže vytvořit rozpočet pro správu výdajů a informuje o každodenních možnostech utrácení. Pokrýt všechny své potřeby předtím, než utratíš peníze za přání, je moudré. Potřeby jsou základní věci, které lidé musí mít, aby přežili (jako je jídlo, oblečení a přístřeší). Vzhledem k tomu, že se mění finanční produkty, podmínky a zákony, měli by lidé být povzbuzováni, aby vždy vyhledávali nejaktuálnější informace. Přání jsou určité upgrady, které by bylo hezké mít, ale nejsou nutné pro život, příjem nebo ochranu toho, co máte. Abyste poznali rozdíl mezi potřebou a touhou, zeptejte se sami sebe: „Potřebuji to _____ (nová bunda, videohra, speciální káva), nebo si to přeji?“
- Žáci se rozdělí do osmi skupin, každý žák dostane dva papíry jeden s nápisem “SOUHLASÍM” druhý s nápisem “NESOUHLASÍM” (později použijí).
- Každá skupina dostane svůj scénář, který popisuje situaci z reálného života, který vyžaduje někoho, aby rozhodl o výdajích. Následně si skupina scénář přečte, bude uvažovat o svých vlastních zkušenostech s výdaji a sepíše na list papíru doporučení ohledně výdajů k danému scénáři a odpoví na otázku. Připraví se na skupinovou prezentaci. Ta podle volby učitele může sestávat buď z přečtení scénáře nebo jeho dramatizace.
- Každá skupina si přečte nebo odehraje svůj scénář, poté se podělí se třídou o doporučení ohledně útraty.
- Následně učitel požádá zbytek třídy, aby se každý student rozhodl, zda souhlasí nebo nesouhlasí s doporučením skupiny a zvedl daný lísteček po vyzvání nad hlavu. Každá skupina zjistí, jak její členové odpověděli a ve

stanoveném čase se musí domluvit na jednotné odpovědi, zdali souhlasí nebo ne. Tento postoj posléze reflektovat.

- Je důležité, aby po každém scénáři učitel povzbudil diskusi, aby poukázal na fakt, že existuje více než jeden způsob, jak interpretovat rozhodnutí o výdajích a reagovat na ně.
- V závěru hodiny by měl učitel požádat žáky, aby se podělili o své dojmy a u kterých scénářů bylo nejtěžší se rozhodnout a proč.
- Je důležité, aby učitel pomohl žákům pochopit, že jejich názory pomáhají utvářet a ovlivňovat finanční rozhodnutí, která dělají.
- Prostřednictvím diskuse a otázek by měl učitel sdělit myšlenku, že rozhodovací proces člověka je ovlivněn jeho vlastními hodnotami, postoji k penězům.

Výukový materiál: Scénáře výdajů

Scénář 1

Karel se rozhoduje, zda si koupit ojetý automobil nebo nový. Použité auto stojí méně, ale Karel se obává, že bude potřebovat řadu nákladných oprav, protože se jedná o starší model. Nový automobil zas bude mít pravděpodobně vyšší náklady na pojištění a vyšší měsíční splátku. Co byste na základě svých zkušeností s výdaji a osobních znalostí Karlovi doporučili?

Scénář 2

Anna velice ráda nakupuje, ale poslední dobou si uvědomuje, že by bylo moudré omezit své nadměrné utrácení. Ale je to něco, co ji opravdu moc baví. Co byste na základě svých zkušeností a osobních znalostí o výdajích Aničce doporučili?

Scénář 3

Ondra během několika posledních týdnů půjčil svému nejlepšímu příteli nemalou částku peněz. Chce svému příteli pomoci a věří, že mu to přítel oplatí. Přesto se obává, že poškodí své vlastní finance, pokud bude peníze nadále půjčovat. Není si jistý, co má dělat dál.

Co byste na základě svých zkušeností s výdaji a osobních znalostí Ondrovi doporučili?

Scénář 4

Viktor si za posledních pár měsíců koupil desítky videoher a jeho matka si myslí, že by měl přestat utrácet tolik peněz za hry. Viktor je přesvědčený, že hry stojí za to, protože on a jeho přátelé si u nich užijí spoustu zábavy. Ale začíná přemýšlet, jestli nemá jeho matka pravdu.

Co byste na základě svých zkušeností s výdaji a osobních znalostí Viktorovi doporučili?

Scénář 5

Tereza si chce koupit své první auto, a tak každý měsíc ušetří většinu peněz. Její přátelé utrácují většinu peněz za zábavu (návštěva koncertů, kin, výletů, jídlo v dobrých restauracích atd.). Tereze se stýská po společných aktivitách s přáteli a přemýšlí, jestli je v pořádku utratit za zábavu s nimi trochu peněz.

Co byste na základě svých zkušeností s výdaji a osobních znalostí Terezce doporučili?

Scénář 6

Vendy velmi stojí o to jít na koncert své oblíbené kapely. Při koupi vstupenky na ně však utratí všechny našetřené peníze, ale věří, že se to vyplatí, protože na koncerty chodí opravdu rád.

Co byste na základě svých zkušeností s výdaji a osobních znalostí Vendy doporučili?

Scénář 7

Lenka si není jistá, jestli potřebuje získat svou první práci. Mnoho jejích přátel a kamarádů začalo pracovat na částečný úvazek, ale rodiče Lenky, jí dávají týdenní příspěvek (kapesné), který jí pomáhá koupit většinu toho, co chce. Pokud dostane práci, bude mít více peněz na utrácení, ale také bude mít méně volného času.

Co byste na základě svých zkušeností s výdaji a osobních znalostí Lence doporučili?

Scénář 8

Petr končí střední školu, během jejího studia měl pěkné známky. Věří, že jeho známky budou dostatečně dobré na to, aby se dostal na vysněnou soukromou vysokou školu a získal plné vysokoškolské stipendium, takže si na vysokou školu nezačal šetřit. Lidé neustále říkají Petrovi, že by měl šetřit na školu, místo aby utrácel všechny své peníze.

Co byste na základě svých zkušeností s výdaji a osobních znalostí Petrovi doporučili?

4.4 Hon s kurzovním lístkem

Anotace: Cesty do zahraničí jsou už běžnou součástí našim životů, a proto je potřeba znát, jaké možnosti máme s naší českou korunou. Žáci se naučí pracovat s kurzovním lístkem a osvojí si pojmy s touto tematikou.

Klíčové otázky:

- Jaké měny známe, ve kterých zemích se používají?
- S jakými měnami jsme se setkali? Jaký byl jejich kurz?
- Je výhodnější platit cizí měnou hotově nebo bezhotovostně?

Cíl: Naučit se pracovat s kurzovním lístkem a osvojit si pojmy v této oblasti

Věk: 2. stupeň ZŠ

Pomůcky: pracovní list s přehledem kurzovních lístků několika bank, kartičky s otázkami

Čas: 35 minut

Počet žáků: 25

Metoda: kooperace

Forma: skupinová práce

Klíčové pojmy

- *Kurz* – poměr, podle kterého se jedna měna směnuje za jinou, určuje kolik jednotek jedné měny lze směnit za několik jednotek měny jiné
- *Kurzovní lístek* – seznam aktuálních směnných kurzů jedné měny, vydáván finančními institucemi (banky, směnární), obsahuje název a kód měny, kurz nákupu a prodeje
- *Devize* – bezhotovostní finanční prostředky v cizí měně
- *Valuty* – hotovost v cizí měně (bankovky, mince)

Popis aktivity

- Učitel začne diskusí s žáky pomocí klíčových otázek.
- Třída si následně společně projde a zopakuje klíčové pojmy.

- Žáci se rozdělí do skupin maximálně po 5.
 - Poté každá skupina dostane pracovní list s přehledem kurzovních lístků a číslováním stanovišť.
 - Jednotlivá stanoviště jsou rozmístěna po třídě, budově nebo venkovním školním areálu.
 - Každý tým projde všechna stanoviště, na kterých jsou připraveny zadání.
 - Ve chvíli, kdy mají hotovo, dojdou s výsledky na kontrolu k učiteli.
- V případě špatného řešení musejí se na dané stanoviště vrátit a opravit svou chybu.
- Nakonec celá třída udělá reflexi, podělí se o zkušenosti.

Výukový materiál – pro žáky

BANKA MODROV

MĚNA	ZEMĚ	MNOŽSTVÍ	DEVIZE		VALUTY	
			NÁKUP	PRODEJ	NÁKUP	PRODEJ
GBP	Velká Británie	1	28,824	30,402	27,921	30,991
USD	Spojené státy	1	22,817	24,066	22,173	24,298
CHF	Švýcarsko	1	25,377	26,747	23,998	27,367
PLN	Polsko	1	5,653	5,970	5,410	6,590
EUR	Měna EU	1	24,400	25,732	24,400	25,732
SEK	Švédsko	1	2,143	2,261	1,943	2,897

BANKA REDDY

MĚNA	ZEMĚ	MNOŽSTVÍ	DEVIZE		VALUTY	
			NÁKUP	PRODEJ	NÁKUP	PRODEJ
GBP	Velká Británie	1	28,544	30,615	28,637	30,792
USD	Spojené státy	1	22,596	24,235	22,455	24,375
CHF	Švýcarsko	1	25,128	26,951	24,971	27,107
PLN	Polsko	1	5,609	6,016	5,575	6,051
EUR	Měna EU	1	24,177	25,931	24,027	26,081
SEK	Švédsko	1	2,129	2,283	2,011	2,498

SMĚNÁRNA WOWA

MĚNA	ZEMĚ	MNOŽSTVÍ	DEVIZE		VALUTY	
			NÁKUP	PRODEJ	NÁKUP	PRODEJ
GBP	Velká Británie	1	-	-	29,40	29,80
USD	Spojené státy	1	-	-	23,20	23,50
CHF	Švýcarsko	1	-	-	25,80	26,10
PLN	Polsko	1	-	-	5,80	6,10
EUR	Měna EU	1	-	-	25,00	25,30
SEK	Švédsko	1	-	-	2,20	2,50

Výukový materiál – pro učitele

1. STANOVIŠTĚ

Přiřaď názvy měn z nabídky k zemím na přehledu.

Nabídka: frank, libra, dolar, euro, zlotý, koruna

2. STANOVIŠTĚ

Napiš důvod, proč směnárna Wowa nenabízí kurz pro devize.

3. STANOVIŠTĚ

Rodina Novákovi se chystá jet na velký nákup do Polska, předpokládají, že utratí v přepočtu 3500 korun českých. Jakou instituci jim doporučíš, když chtějí platit hotově a směnit, co nejvýhodněji?

4. STANOVIŠTĚ

Marta má debetní kartu od banky Reddy a právě je na dovolené v USA. Chce si koupit kávu za 3,85\$, ale už nemá peníze hotově. Kolik korun českých bude káva stát, jestliže bude platit kartou?

5. STANOVIŠTĚ

Petr měl jet na dovolenou do Švédska, a tak si směnil ve směnárně 6000 Kč. Nakonec musel cestu zrušit a peníze chce směnit zpět na české. Kam by měl zajít, aby prodělal nejméně?

6. STANOVIŠTĚ

Babička doma v šuplíku našla 13,40 liber, došla je směnit do banky Reddy.

Udělala správně? Směnila by jinde lépe? O kolik?

7. STANOVIŠTĚ

Namaluj znak eura, dolaru a libry.

Řešení

1. STANOVIŠTĚ

Velká Británie – libra

Polsko – zlotý

Spojené státy – dolar

Měna EU – euro

Švýcarsko – frank

Švédsko – koruna

2. STANOVIŠTĚ

Směnárný jsou finanční instituce specializované pro obchodování s hotovostí.

Nenabízejí placení bezhotovostně, tudíž nepotřebují kurzy devizí.

3. STANOVIŠTĚ

Útrata 3500 Kč

Banka Modrov: 3500: 6,590 = 531,11 zlotých

Banka Reddy: 3500: 6,051 = 578,42 zlotých

Směnírka Wowa: 3500: 6,10 = 573,77 zlotých

Doporučuji banku Reddy.

4. STANOVIŠTĚ

Káva 3,85\$

Výpočet: $3,85 \cdot 24,235 = 93,30$

Káva vyjde Martu na 93,30 korun českých.

5. STANOVIŠTĚ

Celkem 6000 Kč

Směnárna: 6000: 2,5 = 2400 korun švédských

Banka Modrov: $2400 \cdot 1,943 = 4663,2$ Kč

Banka Reddy: $2400 \cdot 2,011 = 4826,6$ Kč

Směnárna Wowa: $2400 \cdot 2,2 = 5280$ Kč

Petr by měl zajít do směnárný.

6. STANOVIŠTĚ

Celkem 13,40 liber

Banka Modrov: $13,40 \cdot 27,921 = 374,14$ Kč

Banka Reddy: $13,40 \cdot 28,637 = 383,74$ Kč

Směnárna Wowa: $13,40 \cdot 29,40 = 393,96$ Kč

Porovnání: $393,96 - 383,74 = 10,22$

Kyby babička zašla do směnárnky, měla by více o 10,22 Kč.

7. STANOVIŠTĚ

euro	dolar	libra
€	\$	£

4.5 Po stopách české měny

Anotace: Žáci se seznámí s vývojem měny na českém území a pro osvojení látky budou s informacemi pracovat a vzájemně si je předávat.

Klíčové otázky:

- Čím se platilo před zavedením peněz?
- Jaké druhy měn se používaly na českém území?
- Co přimělo společnost k zavedení jiného druhu platidla?

Cíl: Přiblížit žákům historii české měny a její vývoj do dnešní podoby

Věk: 2. stupeň ZŠ

Pomůcky: časová osa, papírové plakáty, zdroj informací (knihy, počítač, tablet), mince (i čokoládové)

Čas: 45 minut

Počet žáků: 25

Metoda: frontální, badatelská, sněžná koule,

Forma: skupinová práce, projektové vyučování

Klíčové pojmy:

- *Mince používané na českém území* – duhovky, denáry, hřivny, brakteáty, pražské groše, zlaté dukáty, stříbrný tolar, bankocetle, zlatý, koruna, československá koruna, česká koruna

Popis aktivity:

- Učitel zahájí vyučování stručnou prezentací, kde představí historii české měny. Během frontální výuky využije případných pomůcek jako jsou mince, plíšky. Názornou ukázkou o ryzosti a pravosti mincí si žáci mohou vyzkoušet pomocí čokoládových mincí.
- Po skončení prezentace se žáci rozdělí do skupin. Každá z nich si vylosuje určité období, které následně vypracuje:

Období:

- I. 3000 př.n.l. až do roku 1000
 - II. 11. až 13. století
 - III. 14. až 16. století
 - IV. 17. až 19. století
 - V. 20. století
- Po zpracování tématu jednotlivé skupiny představí svůj plakát ostatním, mohou k prezentování využít mince, obrázky.
 - Nakonec se výrobky seřadí podle časové osy například na nástěnku.

ZÁVĚR

Teoretická část

Teoretická část bakalářské práce se nejprve zabývala pojmy finanční gramotnost a finanční vzdělání. Byla popsána jejich definice a složky. Dále byly objasněny hlediska, která finanční gramotnost ovlivňují. Zmapovány byly i výzkumy, které měli za cíl změřit její úroveň. Popsán byl i vývoj finanční gramotnosti v systému kurikulárních dokumentů, RVP a ŠVP. Tato část se také věnovala tématu peněz, nedřívě jejich funkcím a vlastnostem poté formám a historii. Podkapitola o historii byla rozdělena i na část se zaměřením na historii měny na českém území. Byly zde i popsány formy placení a téma rozpočet. Tato část splnila jeden z cílů práce, protože ji lze využít jako studijní materiál nejen v době studií, ale i k splnění aktivit v praktické části.

Praktická část

Praktická část byla vytvořena z pěti aktivit, které je možno využít v hodinách matematiky, finanční gramotnosti nebo v jedné z nich s propojením hodiny dějepisu. První aktivita žáky naučila ochraně svých údajů a zároveň preventivnímu chování. Další dvě jsou koncipovány tak, že budou umět hospodařit se svými financemi. Čtvrtá aktivita naučila žáky pracovat s kurzovním lístkem. Poslední aktivita byla zaměřena na sbírání informací o historii měny na českém území. Žáci se naučili pracovat s údaji a jejich vzájemným předáváním. Cíl praktické části byl splněn, vzhledem k tématům jednotlivých aktivit.

Seznam literatury

1. Babiš, A. a Jurošková, L. (2016). *Tisková konference k výsledkům měření úrovně finanční gramotnosti v roce 2015 [video]*. [cit. 9. 6. 2024] Dostupné na: <https://www.mfcr.cz/cs/ministerstvo/media/v-mediich/2016/tiskova-konference-k-mereni-25119>
2. Boudová, S., Tomášek, V. a Halbová, B., (2022). *Národní zpráva PISA 2022. Matematická, čtenářská a přírodovědná gramotnost*. Praha: Česká školní inspekce. Dostupné na: https://www.csicr.cz/CSICR/media/Prilohy/2023_p%C5%99%C3%ADlohy/Mezin%C3%A1rodn%C3%AD%20%C5%A1et%C5%99en%C3%AD/PISA_2022_e-verze-9.pdf
3. Černohorský, J. a Teplý, P. (2011). *Základy financí*. Praha: Grada.
4. Dvořáková, Z. a Smrčka, L. (2011). *Finanční vzdělávání pro střední školy: se sbírkou řešených příkladů na CD. Beckovy ekonomické učebnice*. V Praze: C.H. Beck. ISBN 978-80-7400-008-9.
5. Ďuriš, Z. (2018). *Šest vlastností kvalitních peněz*. Okénko investora. [cit. 17.6.2024]. Dostupné na: <https://zpravy.kurzy.cz/458712-sest-vlastnosti-kvalitnich-penez/>
6. Friedman, M. (1997). *Za vším hledej peníze*. Praha: Grada, 1997. ISBN 80-7169-480-0.
7. Grůň, L. (2009). *Peníze a právo*. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci.
8. Hesová, A. a Zelendová, E. (2011). *Finanční gramotnost ve výuce: metodická příručka*. Praha: Národní ústav pro vzdělávání, školské poradenské zařízení a zařízení pro další vzdělávání pedagogických pracovníků. ISBN 978-80-86856-74-2.
9. Kašová, J. a Istenčin, L., (2021). *Výchova k finanční gramotnosti: pro 2. stupeň ZŠ a odpovídající ročníky víceletých gymnázií*. Aktualizované vydání. Plzeň: Fraus. ISBN 978-80-7489-621-7.

10. Kašparová, J., (2012). *Metodika tvorby školních vzdělávacích programů SOŠ a SOU*. Praha: Národní ústav pro vzdělávání, školské poradenské zařízení a zařízení pro další vzdělávání pedagogických pracovníků. ISBN 978-80-87652-05-3.
11. Koderová, J., Sojka, M., Havel, J. (2011). *Teorie peněz*. 2. rozšířené vydání. Praha: Wolters Kluwer. ISBN 978-80-7357-640-0.
12. Křenková, H. (2012). *Rozumíme financím I.: hry a návody pro 11- 15leté*. Praha: Junák – svaz skautů a skautek ČR.
13. Lokaj, A. (2012). *Etika finanční gramotnosti*. Ostrava. ISBN 978-80-7464-138-1.
14. Lusardi, A. a Mitchell, O. (2011). *Financial Literacy around the World: An Overview*. Journal of Pension Economics and Finance, 10 (4): 497-508.
Dostupné na: <https://doi.org/10.1017/S1474747211000448>
15. Lusardi, A. a Mitchell, O. (2014). *The Economic Importance of Financial Literacy: Theory and Evidence*. Journal of Economic Literature, 52(1), 5-44.
Dostupné na: <http://www.jstor.org/stable/24433857>
16. Metodický portál RVP.CZ, (2024a). *Finanční gramotnost: definice finanční gramotnosti*. [cit. 8.6.2024] Dostupné na:
<https://digifolio.rvp.cz/view/artefact.php?artefact=58591&view=2939&block=18975>
17. Metodický portál RVP.CZ, (2024b). *Vymezení Rámcového vzdělávacího programu pro základní vzdělávání v systému kurikulárních dokumentů - Průvodce upraveným RVP ZV*. [cit. 9.6.2024] Dostupné na:
<https://digifolio.rvp.cz/view/artefact.php?artefact=70545&view=10429&block=57827>
18. Metodický portál RVP.CZ, (2024c). *Vymezení Rámcového vzdělávacího programu pro základní vzdělávání v systému kurikulárních dokumentů*. [cit. 9.6.2024] Dostupné na: <https://digifolio.rvp.cz/view/view.php?id=10429>
19. MF ČR, (2007). *Strategie finančního vzdělávání ve znění koncepčního materiálu vytvořeného MF*. Praha. Dostupné na:
https://www.google.com/url?sa=t&source=web&rct=j&opi=89978449&url=http://financnigramotnost.mfcr.cz/assets/cs/media/PSFV_Strategie-finančního-vzdelavani.pdf&ved=2ahUKEwiw5ayuttCGAxWszgIHHWspAQ0QFnoECA8QAw&usg=AOvVaw2uu1SCg36dB7lKYVw39Y45

20. MF ČR, (2014). *Finanční gramotnost aneb proč se finančně vzdělávat. Spotřebitel*. [cit. 8.6.2024] Dostupné na:
<https://financnigramotnost.mfcr.cz/cs/ochrana-spotrebitel/spotrebitel>
21. MF ČR, (2017). *Standard finanční gramotnosti*. Praha. [cit. 9.6.2024] Dostupné na:
https://www.mfcr.cz/assets/cs/media/PSFV_2017_Standard-financni-gramotnosti.pdf
22. MF ČR, (2019). *Finanční vzdělávání a jeho vývoj v České republice*. Praha. Dostupné na:
https://amsp.cz/wp-content/uploads/2020/01/N%C3%A1rodn%C3%AD-strategie-finan%C4%8Dn%C3%ADho-vzd%C4%9Bl%C3%A1v%C3%A1n%C3%AD-mp_ALBSBJBMDU8I.pdf
23. MF ČR, (2019). *Národní strategie finančního vzdělávání 2.0. Změnou chování k převzetí odpovědnosti za svou finanční prosperitu*. Praha.
24. MF ČR, (2020). *Finanční gramotnost 2020. Zpráva z výzkumu pro Ministerstvo financí ČR*. Praha.
25. Molnár, J. a kol., (2001). *Matematika 9*. Olomouc, Prodos. ISBN: 80-7230-109-8.
26. MŠMT, (2013). *Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělání. Verze platná od 1.9. 2013 úplné znění*. [cit. 9.6.2024] Dostupné na:
https://www.edu.cz/wp-content/uploads/2020/08/RVPZV_2013_upraveny_s_barevn%C4%9B_vyznaceny_meny_zmenami.pdf
27. MŠMT ČR, (2014). *Čeští žáci jsou ve finanční gramotnosti nadprůměrný. Tisková zpráva*. [cit. 8.6.2024]. Dostupné na:
<https://msmt.gov.cz/ministerstvo/novinar/cesti-zaci-jsou-ve-financni-gramotnosti-nadprumerni>
28. MŠMT ČR, (2023). *Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání*. Praha. [cit. 9.6.2024] Dostupné na:
https://www.edu.cz/wp-content/uploads/2023/07/RVP_ZV_2023_zmeny.pdf

29. Nováková, V. a Sobotka, V., (2011). *Slabikář finanční gramotnosti: učebnice základních 7 modulů finanční gramotnosti*. 2. vyd. Praha. COFET, a.s. ISBN 978-80-904396-1-0.
30. OECD, (2012). *PISA 2012, Koncepční rámec finanční gramotnosti*. Dostupné na: https://www.csicr.cz/CSICR/media/Prilohy/PDF_el._publikace/Mezin%C3%A1rodn%C3%AD%20%C5%A1et%C5%99en%C3%AD/PISA_2012_koncepcni_ramec_figr.pdf
31. Opletalová, A. a Kvintová, J. (2011). *Vybrané aspekty finanční gramotnosti v podmínkách základních a středních škol*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci. ISBN 9788024445199.
32. Opletalová A., Kvintová J. (2014). *Vybrané aspekty finanční gramotnosti v podmínkách základních a středních škol*. Olomouc. ISBN: 978-80-244-4519-9.
33. Rosecká, Z. a kol., (2000). *Algebra – učebnice pro 9. ročník*. Brno: Nová Škola, ISBN 80-7280-024-7.
34. Sokol, J. (2007). *Moc, peníze a právo: Esej o společnosti a jejích institucích*. Plzeň: Aleš Čeněk.
35. STEM/MARK, (2010). *Finanční gramotnost v ČR. Kvantitativní výzkum – Finanční gramotnost obyvatel ČR*. Dostupné na: <https://financnigramotnost.mfcr.cz/cs/pro-odborniky/mereni-urovne-financni-gramotnosti/2010/mereni-urovne-financni-gramotnosti-v-roc-2600>
36. TREJBAL, J., (1996). *Matematika 9 pro 9. ročník základní školy*. Praha: SPN – pedagogické nakladatelství. ISBN 80-85937-36-0.
37. Vetterová, Z. (2022). *Metody zvyšování finanční gramotnosti*. Bakalářská práce. Masarykova univerzita, Ekonomicko-správní fakulta.
38. Výzkumný ústav pedagogický, (2010). *Gramotnost ve vzdělání*. Praha: VÚP. ISBN: 978-80-87000-41-0.
39. Zormanová, L. (2014). *Obecná didaktika*. Praha: Grada. ISBN: 978-80-247-0051-4.

Seznam příloh

Příloha A - Standardy finanční gramotnosti

Standard finanční gramotnosti
2017

Standard finanční gramotnosti

A. Nakupování a placení

1. ZŠ

1.1 I. stupeň

1. používá hotové, případně bezhotovostní peníze
2. odhadne a zkontroluje cenu nákupu a doklad, případně vrácenou hotovost
3. při nákupu srovnává zboží podle ceny či jednotkové ceny

1.2 II. stupeň

1. nakupování
 - a. vysvětlí stanovení ceny podle nákladů, poptávky a konkurence
 - b. na příkladu vysvětlí, jak reklamovat zboží či službu, a na koho se obrátit v případě stížnosti či sporu
 - c. popíše vliv inflace na hodnotu peněz
 - d. rozpozná nekalé obchodní praktiky
2. bezhotovostní placení
 - a. popíše výhody a rizika bezhotovostního placení a vysvětlí, jak bezpečně platit
 - b. vysvětlí odlišnosti a omezení debetní a kreditní karty
 - c. popíše možnosti kontroly pohybu a stavu prostředků na účtu

2. SŠ

1. nakupování
 - a. zkontroluje ukázky vzorového dokladu a smlouvy
 - b. uvede příklad důsledků neznalosti smlouvy, včetně všeobecných podmínek
 - c. kriticky posoudí nabídku zboží a služeb (podle vlastních či vyhledaných informací)
2. placení
 - a. vybere vhodný způsob placení
 - b. vybere vhodnou možnost směny cizí měny a vypočte částku potřebnou pro tuto směnu
3. inflace
 - a. vysvětlí vliv inflace na příjmy, vklady, úvěry
 - b. navrhne, jak se občan může chránit proti mírné a proti vysoké inflaci

B. Hospodaření domácnosti

1. ZŠ

1.1 I. stupeň

1. porovná své potřeby a přání s finančními možnostmi
2. sestaví jednoduchý rozpočet a v příkladu rozliší vyrovnaný, přebytkový a schodkový rozpočet
3. uvede příklady zvýšení příjmů a snížení výdajů

1.2 II. stupeň

1. rozpočet
 - a. sestaví rozpočet jednotlivce i domácnosti
 - b. odliší čistý a hrubý příjem
 - c. odliší pravidelné, nepravidelné a jednorázové příjmy
 - d. odliší pevné, kontrolovatelné a jednorázové výdaje
 - e. zváží nezbytnost výdajů
2. porovná majetek a závazky domácnosti v bilanci
3. úvod do finančních služeb
 - a. charakterizuje jednotlivé finanční produkty a jejich využití
 - b. provádí výpočty jednoduchého úročení a popíše princip složeného úročení
 - c. charakterizuje úrok a poplatky a jejich vliv na cenu finančního produktu
 - d. porovná finanční produkty, zejména z hlediska rizika, výnosu a likvidity
4. plánování
 - a. stanoví své krátkodobé a dlouhodobé finanční cíle a rozhodne o způsobu dosažení těchto cílů
 - b. určí rizika ohrožující dosažení finančních cílů a navrhne způsob jejich zmírnění

2. SŠ

1. prohloubit úroveň osvojení

C. Přebytek rozpočtu domácnosti

1. ZŠ

1.1 I. stupeň

1. vysvětlí proč spořit
2. uvede příklady jak spořit

1.2 II. stupeň

1. odliší spotřebu, úspory a investice a jejich využití
2. v příkladu navrhne řešení přebytku rozpočtu
3. odliší druhy pojištění
4. v příkladu navrhne vhodné využití pojištění

2. SŠ

1. spoření
 - a. vybere vhodné spoření
 - b. vypočte jak dlouho spořit na určitý účel
2. investice
 - a. posoudí různé druhy investic, včetně investic do majetku
 - b. na příkladu ukáže nutnost rozložení rizika
3. pojištění
 - a. v příkladu vybere vhodný druh pojištění
 - b. uvede příklady povinných pojištění
4. popíše možnosti zabezpečení na stáří

D. Schodek rozpočtu domácnosti

1. ZŠ

1.1 I. stupeň

1. objasní vznik dluhů a nutnost jejich placení
2. objasní rizika půjček a vysvětlí, v jakém případě je vhodné si půjčit
3. uvede příklady jak si půjčit

1.2 II. stupeň

1. navrhne řešení schodku rozpočtu domácnosti
2. půjčování
 - a. rozhodne, v jaké situaci je vhodné a nevhodné si půjčit
 - b. porovná nabídky úvěrů
 - c. uvede příklady spotřebitelských úvěrů
 - d. vysvětlí postup získání úvěru včetně posouzení schopnosti splácet
3. důsledky nesplácení
 - a. vysvětlí příčiny a důsledky nesplácení dluhu
 - b. vysvětlí postup vymáhání dluhu
 - c. v příkladu navrhne řešení zadlužení
 - d. vysvětlí jak se vyvarovat předlužení

2. SŠ

1. úroky, úvěry
 - a. vysvětlí způsoby stanovení úrokových sazeb a využití RPSN
 - b. odhaduje nebo vyhledá obvyklou úrokovou sazbu a RPSN běžných druhů úvěrů
 - c. v příkladu vybere nejvhodnější úvěr
 - d. v příkladu posoudí úvěruschopnost a možnost zajištění úvěru
2. důsledky nesplácení
 - a. navrhne řešení situace předlužení
 - b. vysvětlí důsledky oddlužení